

Ismét a folyamatos erdőborításról

A környezet, a táj arculatát alapvetően meghatározza a rajta fekvő erdőtakaró, ezért a közvéleményt is érzékenyen érinti annak állapota. Irritáló a nagy kiterjedésű tarvágások megjelenése.

A zöld szervezetek, civilek részéről – de az erdész körökben is – jelentkezett az igény olyan erdőgazdálkodásra, melynek során alapvetően nem változik meg az erdő képe. Ilyen régi-új gazdálkodási mód a nem vágásos, *szálaló üzemmód*. Ezt, és a hozzá vezető *átalakító üzemmódot* a köznyelv és a szakma is azonosította a *folyamatos erdőborítás* fogalmával. (Elvben az új erdőtörvény is így rögzíti.) Ekkor a területet érett/klimax faállomány borítja, melynek folyamatos megújulását a szórta előforduló kis lékekben megjelenő újulat biztosítja. A korban, méretben differenciált egyedekből álló, elegyes fajösszetételű, kellő távlatból állandóságot mutató erdő a változatlan életközössége mellett azonos tájképi megjelenést is biztosít.

A *folyamatos erdőborítás* ilyen értelmezése azonban azt sugallja, hogy a fenti erdőképpel rendelkező állomány az erdő, mely ha állandóan fennáll, akkor folyamatos az erdőborítás. Ez egyezik a közfelfogásnak az „öreg erdő az erdő” szemléletével. Ezt a „civil” elvet is alkalmazza az új erdőtörvény, amikor a fiatal erdőt, fiatalost „felújítandó vágásterületnek” nevezi. (A Wright-fivérek is állítólag rosszul számoltak, mégis repültek.)

De az erdő fogalma ennél összetettebb, ezért az erdő fogalmának a kisa-játítása helyett pontosítani kellett volna – *folyamatos teljes, klimax, érett, optimális, strukturált stb.- erdő* borítás – a megfelelő jelző alkalmazásával.

A természetes erdő élete során különböző fejlődési fázisokon megy át (szukcesszió) a fiatalostól az érett, majd összeomló/megújuló fázisig, de a fejlődés nagy- vagy kis erdőciklusának minden fázisában erdő marad, csak más jellemzőkkel. Tehát erdő az összefüggő fiatalos is, de egészen más az életközössége, mint egy idős állománynak. Fiatalos tömbök természetes úton is kialakulhatnak – gondoljunk a közelmúlt hatalmas széltörés/döntéseire francia, német földön, a Tátrában, Erdélyben, vagy a rendszeres görög, francia, horvát erdőtűzekre. Ezek a természetben „természetesek”, idővel helyreállnának, azonban emberileg katasztrófának fogjuk fel. Ezeknek felelnek meg a nagy tarvágások.

A *szálalásnál* nincs vágásterület (nem vágásos üzemmód), a rendszeres, sűrűn ismétlődő beavatkozásokkal az összképet tekintve egy érett (klimax) fejlődési fázisban tartjuk vissza az erdőt, kis foltookban mesterségesen előidézve (néhány fa kivágásával) a felújulási szakasz indulását. Az erdőfejlődés kis ciklusának kis területekre korlátozottsága (lékdinamika) kellő távolságból állandó (bár kisé himlőhelyes) erdőképet mutat, a bolygatások utáni szakadatlan helyreállítás így dinamikus egyensúlyként jelentkezik.

A többségében alkalmazott *vágásos gazdálkodásnál* a *tarvágások* esetében az erdőfelújulás a több száz éves, másodlagos nagy erdőciklus szerint alakulna, ha magára hagynánk (szekunder szukcesszió) – mint hajdan Kanadában, a Szovjetúnióban. De kicsi az erdőterületünk, rövid az életünk, ezért „felpörgetjük” az erdőfejlődést: eltávolítjuk a megjelenő pionír fajokot, vágástéri lágyszárúakat, beültetjük/vetjük a főállomány fafajait, nevelővágásokkal segítjük a záróállomány kialakulását, majd gyorsan le is vágjuk – és kezdjük előlről az egészet, a felgyorsított erdőfejlesztést.

A *természetes erdőfelújítást* alkalmazó vágásos üzemmód – a fokozatos felújítóvágás, szálalóvágás – is *folyamatos erdőborítás*, méghozzá a legelterjedtebb. (Azzal, hogy a *folyamatos erdőborítás* fogalmát kisajátították az *átalakító/szálaló üzemmódnak*, az erdészeket „bevittek/bementek? az erdőbe” – végül is ott a helyük.)

A fokozatos felújítóvágásnál a területen egyenletesen vagy csoportosan, vonalasan, kombináltan elhelyezkedő, különböző fejlődési fázisban levő erdő állandóan jelen van. Tájképi megjelenése változatos – „a változatosság gyönyörködtet.”

A vágásos gazdálkodás esetén magasabb műszaki minőségű fát termeszünk, az erdő védelmi, közjóléti funkciója teljesítése mellett. Az erdei életközösség szempontjából jelentős bolygatásnak számít. Az erős környezeti változások következtében az egyes populációk alkalmazkodhatnak, elvándorolhatnak, kihalhatnak. Kis vágásterület esetén a lokális ki-

halás előny is lehet, az erdőfejlődés során visszatelepülve időszakosan ragadozó/parazitamentes fejlődésnek indulhatnak. Feltétele, hogy van honnan visszatelepülni – ezért fontosak a hagyásfa csoportok, a közelben lévő idős állományok. Ezek az igazán öreg erdők hiányoznak.

A feldolgozáshoz legkedvezőbb állapotú fa „műszaki” vágásérettségi kora a fele, harmada a biológiailag lehetséges korának, így a gazdasági erdőkben általában hiányoznak a 120-150 év feletti erdők. Ezek arányának növelését szolgálják a kijelölt/jelölendő fakitermeléstől mentesített erdők. A kieső köbméterek hosszú távú pótlására újra kellene élesíteni a tetszhalott erdőtelepítési programot.

A *megfelelő méretben, minőségben* alkalmazott vágásos üzemmód változó, alkalmazkodó, rugalmas, gazdag életközösséget alakít, változó erdőképpel.

A szálalás és a gazdálkodás-mentesség eredménye az életközösség és látkép folyamatossága. Biztosítja az erdei ökoszisztéma megőrzését. Egy populáció fentmaradásának feltétele, hogy élőhelye ne zsugorodjon ötöde alá (a fragmentációs küszöböt általában 20 % körülnek találták) – így az erdőtörvény által a természetközeli erdőkben előírt 20, majd 33 %-os folyamatos erdőborítás elvben az *erdei ökoszisztéma* folyamatosságát biztosítaná. (Az ország 20% feletti védettségi szintje elvben ezt *majdnem minden ökoszisztémára* megadná.)

Az eltérő termőhelyeken álló, különböző erdőkhöz, és társadalmi elvárásokhoz a gazdálkodási módnak is alkalmazkodnia kell. Eredményeképpen az életközösségek megőrzése mellett változatos, a védelmi, közjóléti elvárásoknak megfelelő, esztétikus tájképet, gazdálkodási hozamot biztosító erdőborítás alakul ki.

Scholtz Péter
erdőmérnök